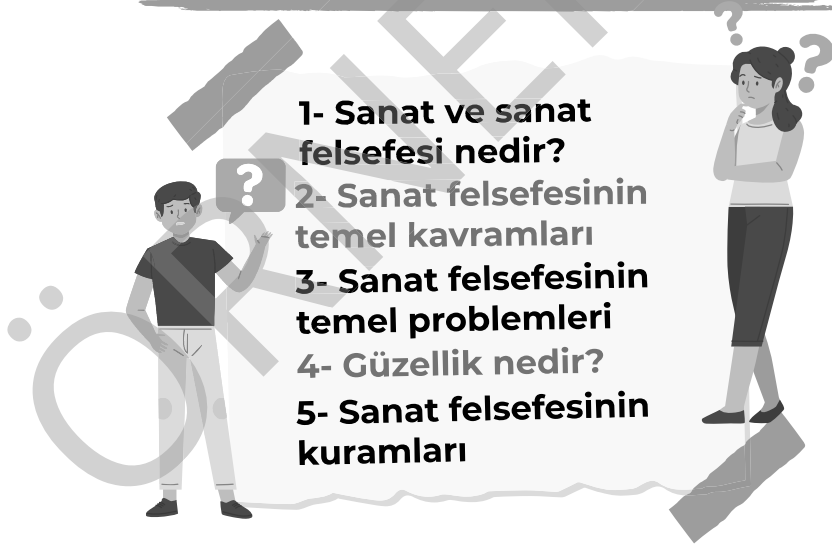

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- 1- Sanat ve sanat felsefesi nedir?
- 2- Sanat felsefesinin temel kavramları
- 3- Sanat felsefesinin temel problemleri
- 4- Güzellik nedir?
- 5- Sanat felsefesinin kuramları

Sanat Nedir?

Sanat: İnsanın doğada hazır bulduğu şeylerden farklı olarak, kendisinin ürettiği her şeydir. (tablo, heykel vs).

Sanat: İnsanın güzellik karşısında duyduğu hayranlık ve heyecanın yaratıcı tekniklerle dışavurumudur.

Sanat Felsefesi Nedir?

Sanatın ne olduğunu sorgulayan, sanatın olanaklarını, işlevini, insanlar için taşıdığı anlamını, sanatın ölçütlerini, sanatın etkinliğini ele alan felsefe disiplini.

Sanat Felsefesi: Sanat üzerine düşünen, araştıran, eleştiren ve sorgulayan bir felsefe alt disiplini.

Sanat ve Felsefe İlişkisi

- İnsanoğlu, dış dünyaya sadece bilme ve anlama yönüyle yaklaşmaz. Ona güzellik değeri katarak estetik açıdan yaklaşır.
- Felsefe gibi sanat da insana özgü bir etkinliktir.
- Felsefe de sanat da doğayı ve insan varlığını konu edinir.
- Her ikisinin de zorunlu olarak uymaları gereken belirli bir yöntemleri yoktur.
- Her ikisinin de önermeleri dar anlamda doğrulanamaz bir yapıdadır, yani olgusal olarak doğrulanmaları mümkün değildir. Bir sanat eseri, yapısı bakımından doğru veya yanlış olamaz.
- Her ikisinden doğan ürünler insanda bir haz uyandırır. Sanat ve felsefe arasındaki en önemli fark, felsefenin düşünceye dayalı evrensel bir bilgi olma iddiasına karşılık sanatın duygulara dayanan bir faaliyet olmasıdır.

SANAT FELSEFESİNİN TEMEL KAVRAMLARI

ESTETİK ÖZNE

Güzeli algılayan, sanatla ilgilenen, sanattan algılayan kişidir.

ESTETİK NESNE

Güzellik değerini taşıyan şeylerdir. Örneğin heykel, tablo ya da şiir.

ESTETİK YARGI

Öznenin, estetik nesne hakkında güzel ve çirkin olduğu yönünde bir yargıda bulunmasıdır.

ESTETİK TAVIR

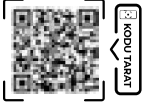
Estetik öznenin güzel karşısındaki yaklaşımıdır.

ESTETİK HAZ

Estetik öznenin; estetik tavırla, estetik nesneye yaklaşması sonucunda duyduğu estetik heyecan veya duygudur.

GÜZELLİK

İnsanın iç dünyasının kendine göre bir nesneyi algılamasıdır.

Sanat Felsefesinin Temel Soruları

? Ortak estetik yargıları var mıdır?

? Sanat eseri hangi özellikleri taşımalıdır?

? Sanat nedir?

? Güzel nedir?

? Doğa güzelliği ile sanat güzelliği farklı mıdır?

? Güzellik algısı nesnel midir; yoksa öznel midir?

? Sanat eseri hangi özellikleri taşımalıdır?

Güzel Nedir?

Güzel matematiksel oran ve orantıdır.

Aristoteles

Güzel meydana gelmeyen, yok olmayan, başka bir şeye dönüşmeyen, öncesiz ve sonsuz ideadır.

Platon

İlahi aklın evrende ışmasıdır.

Plotinos

Karşılıksız hoşlanma hissi veren, yalın bir şekilde hoş giden ve objenin amacına uygun olmasıdır.

Kant

İdenin duyuşal görünüşüdür.

Hegel

İnsanın akısal ve duyuşal yönlerine oyun içgüdüünün eklenmesiyle ortaya çıkmıştır.

Schiller

Güzel konusunda farklı görüşler olmakla beraber üzerinde uzlaşılan bazı ölçütler de vardır. Mesela onun hoş duygular uyandırması, zevk vermesi, heyecan vermesi ve ölçülü olması gibi. Güzelliği ikiye ayırabiliriz.

Güzellik

Doğal Güzellik

- İnsandan Bağımsızdır.
- Naturalistler ve Realistler Savunur

Doğal güzellik, insandan bağımsız olarak var olan insandan önce gelen bir güzelliştir. Örneğin bir kuşun kanatlarındaki desenlerin kusursuzluğu, gökyüzünün güzelliği...

Sanatsal Güzellik

- İnsana Bağımlıdır.
- Romantikler Savunur.

Sanatsal güzellik, insan yaratıcılığı sonucunda sanat eserlerinde ortaya çıkan güzelliştir. Örneğin Salvador Dalı'nın Eriyen Saatler Tablosu, "Ayasofya Camisi"

Güzellik hem estetiğin hem de sanat felsefesinin konusuna girer. Peki soru şu: Aralarındaki fark nedir?

Estetik ve Sanat Felsefesinin Güzellik Anlayışları

Estetik

Bir Doğa Güzelliği: Yakamoz

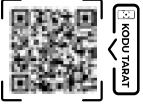
- Hem doğadaki hem de sanattaki güzellikle ilgilenir.
- Alanı sanat felsefesinden genişler.

Sanat Felsefesi

Bir Sanat Eseri Örneği

- Sadece sanat eserindeki güzellikle ilgilenir.
- Alanı estetikten dardır.

Ortak Estetik Yargılar Var Mıdır?

ÖZNELCİ GÖRÜŞ

YOKTUR

- Estetik değerler ve güzellik yargısı sanatsal ürüne yönelen kişiye göre değişiklik gösterir.
- Sanatın belirleyici ölçüsü sanatsal ürünün kendisi değildir. Sanat eseri tek başına estetik değer taşımaz. Alımlayıcının (sanatı izleyen, sanat ve sanatsal ürüne yönelen özenenin) beğenileri belirleyicidir.
- Temsilcisi: B. Croce'dir. Ona göre sanat eseri insan ruhunda bir defalık yaşanan öznel bir durumdur. Tekrarı veya aynısı olamaz dolayısıyla estetik yargılar öznelidir.
Örnek: Klasik müzik

NESNELCİ GÖRÜŞ

VARDIR

- Sanatsal güzellik sanat eserinin özelliğidir. Alımlayıcı değer oluştursa da asıl ölçüt eserin kendisidir.
- Sanat eserindeki güzellik alımlayıcıdan bağımsızdır. Örnek: Dönemi aşan sanat eserleri. Temsilcisi: İ. Kant'tır. Ona göre güzelin beğenisi özgün ve çıkarsızdır.
- Güzel bireyin özel bir duygusu değildir. Herkeste bulunan ortak ve zorunlu duygudur.

Sanatın Öğeleri

Sanatçı

- Sanat yapan sanat eserini yaratan kişidir.
- Ruhundaki güzellik idealinden esinlenen, hayal kuran, varlığı çizgi, renk, biçim, ses, söz, ritim gibi yöntemlerle yorumlayan kişidir.
- Başkalarının göremediğini gören, hisseden, varlığı diğer insanlardan farklı yorumlayan, toplumu dönüştürebilen, üstün bir kurgulama, hayal gücü olan ve kendine özgü bir üslubu olan kişidir.

Sanat Eseri

- Sanatçı tarafından bir estetik tavır sonucu oluşan bir eserdir.
- Sanat eserlerinin en önemli özelliği sanatçının bilinçli ve amaçlı bir etkinliğinin ve yaratıcı gücünün bir ürünü olmasıdır.
- İnsanın elinden çıkmış her şey sanat eseri değildir (buzdolabı).
- Bir sanat eserinin estetik değer kazanabilmesi için hiçbir çıkar düşünmeden o objeden haz duyan ve onu takdir eden estetik subjelerin bulunması gerekir.

Alımlayıcı

- Sanat eserini izleyen, dinleyen, seyreden, etkilenen "estetik özne"dir.
- Kısaca, sanat eserini algılayan, anlayıp takdir eden kişilerdir.
- Duygusal etki kuramına göre, sanatın değerini belirleyen alımlayıcının beğenisiidir.
- Yani sanatın değerini belirleyen sanatsal ürün değil, öznedir. Örneğin, Türk halk müziği...

Sanat ve Zanaat Arasındaki Fark?

Sanat

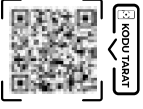
Sanatı zanaat olandan ayıran önemli unsurlar; sanatın pratik bir yarar kaygısından öte beğenilere yönelik oluşturulması, taklitleri veya benzerleri ortaya konuyor olsa da biricik ve özgün olmasıdır.

Zanaat

Sanat beğenilere göre oluşturulurken zanaat, pratik bir yarar kaygısı taşımaktadır. Sanat, özgün bir faaliyet olarak eşsiz ve benzersiz ürünler ortaya koyarken zanaatta aynı üründen sayısız biçimde üretebilmek mümkündür.

Sanat Eserinin Özellikleri

Yaratıcılık Ürünü Olması

Sanat eserini, sanat eseri yapan kullanılan malzeme değil; sanatçının yeteneği, özel becerisi, yaratıcılığıdır.

Ereğinin Kendinde Olması

Sanat eseri, pratik amaç gütmeyen, ereği kendindedir; üretiminde estetik kaygı, estetik heyecan, estetik haz, estetik tavır vardır.

Evrensel ve Yerel Olması

Sanat eseri, bütün insanlığı ilgilendirmesi, herkesin beğenisine sunulmasıyla "evrensel"; belirli bir kültürün kodlarını taşımasıyla "yerel"dir.

Özgün ve Biricik Olması

Sanat eseri; özgündür, eşsizdir, benzersizdir, biriciktir. Bu yönüyle sanat eseri tekrarlanamaz.

Kalıcı Olması

Sanat eserinin hem bedensel hazın ötesinde hem de dünden bugüne, bugünden yarına uzanan bir "kalıcılığı" vardır.

Eleştirel Olması

Sanat eseri, sanatçının kusurlu gördüğü dünyaya eleştirel bakışını yansıtır.

Öznel Olması

Sanat eseri, sanatçının iç dünyasının, duygu ve hayal dünyasının ürünü olduğu için öznel, kişiseldir.

Kendine Özgü Dil ve Üslubu Olması

Sanat eserinin kendine özgü bir dili ve üslubu olup iletmek istediği mesajı dolaylı olarak iletir.

Somut Olması

Sanat eseri, işitsel, görsel veya hem işitsel hem görsel nitelikleri olan somut bir olgudur.

Sanat Kuramları

YANSITMACI
KURAM

DIŞAVURUMCU
KURAM

OYUN
KURAMI

BIÇIMCI
KURAMI

İŞLEVSEL
KURAM

YANSITMACI KURAM

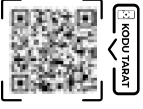
- Sanat, sanatçının gördüğünü taklit etmesidir.
- Sanat; insanın doğadaki nesneyi taklit, kopya etmesiyle ortaya çıkan üründür.
- Doğa mükemmeldir, kusursuzdur, sanatçı bu özelliği eserine yansıtılabildiği ölçüde başarılı olur.
- Temsilcisi: Platon ve Aristoteles'tir.

DIŞAVURUMCU KURAM

- Sanat, sanatçının iç dünyasının yansımasıdır.
- Sanat; sanatçının hayal gücünün özgür bir yaratımı, duygu ve düşüncelerin aktarıldığı bir etkinliktir. Sanatçı doğada olmayana, yaratıcı yanıyla oluşturur.
- Sanat mükemmel olanı arayan bir etkinliktir. Doğada mükemmellik yoktur. Sanatçı kendi yeteneğiyle mükemmeli oluşturur.
- Temsilcisi: B. Croce'tur. Ona göre sanat eseri özgündür ve kişiseldir.

OYUN KURAMI

- Temsilcisi Schiller'dir. Ona göre sanat ve oyun birbirine benzer çünkü her ikisi de insanı günlük sıkıntılarından kurtarır, rahatlatır. Oyun oynayan biri nasıl özgür ve mutlu ise sanatsal faaliyette bulunan kişi de özgür ve mutludur.
- Oyun ve sanat fayda götürmez, her ikisi de hayal gücüne dayanır. Schiller'e göre biz sanatla uğraşırken kendimizi zamandan koparılmış gibi hissederiz, aynı oyun oynadığımız zamanlarda olduğu gibi...
- Schiller'e göre insan oynadığı sürece insandır. Ona göre insan gerçek özgürlüğe ancak sanat yoluyla ulaşabilir.

BIÇIMCI KURAM

- Sanat eserinde önemli olan içerik değil biçimdir. Yani düzendir.
- Estetik özneler, konu ya da temadan çok düzene bakarlar.
- Sanat eserinde temel ölçüt, eserin organik bütünlük taşıyan biçimidir.

İŞLEVSEL KURAM

- Bu yaklaşım sanat eserini dinsel, eğitsel ya da ahlaki bir görüşü ve mesajı aktarmada başarılı olup olmamasına göre değerlendirilir.
- Sanat, toplumsal bir ihtiyacın sonucu doğmuştur. Sanat, toplumsal bir mesaj taşımaktadır.
- Sanat ile yaşam iç içedir. Sanatın başarısı ahlaki bir görüşü ya da mesajı iletmedeki değeri ile ölçülür.
- Sanatın işlevi, toplumsal hayattaki yanlışlıkları ve çarpıklıkları yansıtarak toplumu bilinçlendirmektedir.

SANAT VE DUYARLILIK İLİŞKİSİ

Her sanatçı içinde yaşadığı toplumun yaşam biçiminden gelenek ve göreneklerinden, dini inançlarından, siyasal ve ekonomik düzeninden, teknolojik gelişmelerinden beslenir. Bu yüzden Shakespeare'in eserlerini seyrederken insan kendisinin tiyatrodaki olduğunu unuttur ve söz konusu dönemde yaşıyor mu hissinde kapılır. Sanat eserleri insanların hayat deneyimini anlatır, zamanın ruhunu yansıtır.

- Sanat aynı zamanda geleceğe ilham verir. Sanatçıların hayal gücü bilime de öncü olmuştur. Jules Verne'in 1850'lerde yazdığı romanlar, Leonardo'nun 16. yüzyılda yaptığı çizimler, bilime rehberlik etmiştir.

İnsanın estetik duygusu, insanı insan yapan bir özelliktir. İlk insanlardan bugüne sanat, insanların sadece kendilerini ifade etme aracı değil, aynı zamanda yaşadıkları dünyayı anlama ve kontrol etme çabasının da ifadesidir. Bu nedenle sanat, işi güçlü olmayan, hafif çalgin insanların hayattan kopuk olarak ortaya çıkardıkları eserler değildir.

Picasso'nun önde gelen eserlerinden "Ağlayan Kadın" tablosu, savaşın acısını ve korkusunu yaşayan bir kadının yüzüyle tüm insanlığın acısını ve korkusunu yansıtmaktadır.

- Sanatın birleştirici ve kaynaştırıcı özelliği vardır. Bir sanat eserini ortaya çıkarmak da o eseri izlemek, dinlemek ya da paylaşmak da insanları birbirlerine yakınlaştırır. Sanat, insanların aynı düşünce boyutunda buluşmalarını, tek ruh olmalarını sağlar.

- Sanat insan zekâsının en ilgi çekici, en güzel şekillerini, seslerini, çizgilerini ortaya koyar. Sanat tek başına dünyayı değiştirmez ama ona bakışımızı değiştirebilir. Sadece dünyaya bakışımızı değil, kendimizi algılamamızı, kafa yapımızı, iş yapış biçimizi de farklılaştırabilir.